

ქეთევან მარგიანი-სუბარი
Ketevan Margiani-Subari

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

ზმნისწინთა ორი ტიპი და მათი ურთიერთმიმართება
სვანურ ენაში
(სემანტიკურ-ფუნქციური ანალიზი)¹
Two Types of Preverbs and their Relationship in the Svan
Language
(semantic-functional analysis)

საკვანძო სიტყვები: პრევერბი, ფუნქცია, სემანტიკა, ელიზია, პარონომასია.

Keywords: Preverb, Function, Semantics, Elysia, Paronomasia.

¹ ნაკითხულია მოხსენებად თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ინსტიტუტში გუჩა კვარაცხელიას ხსოვნისადმი მიძღვნილ კონფერენციაზე (28.06.2022).

There are two types of preverbs in the Svan language: so called “prepositions-postposition” (according to V. Topuria’s terminology): **ži, ču, sga, ka** and basic preverbs: **an-, ad-/a-, es-/as-, la-**, as well as compound preverbs derived via the combination of these two types. All the functions of the Georgian preverb (route, orientation, derivation of future tense, aspect, assigning a new meaning to the verb) are usually characteristic of both types of Svan preverbs, however, compared to Georgian, their functions are more diverse. Also, there is no complete semantic-functional similarity between the two analytical types; Their spelling is also different.

The first type (“prepositions-postposition “), although they are postpositions which are added to the stem when they occur at nouns, but in relation to verbs they are still independent lexemes: morphologically - adverbs, and from the standpoint of syntax a) they appear as adverbial modifier, b) they form a paronomasic phrase, c) in hypotaxic construction they determine the basis for subordination by adding of intensifying particle **-i** (Georgian **-c**).

The second type of preverbs (basic preverb) in Svan, like in Georgian, is added to the verb only in the anlaut and is never disconnected from it at the modern stage of language development (cf. the first type, with which tmesis is still a common occurrence even today).

The difference between these two types of verbs with preverb is manifested from informativeness standpoint, more precisely - from the quality of confirmation of information one: verbs of the first type (“prepositions-postpositions “) verbs are semantically equal to Georgian preverbal forms: in the forms of indicative mood, a narrator conveys confirmed, non-doubtful information for him/her (“will write”, “would write”...) by using these forms. The basic preverbs give the verb the nuance of less categorical, unconfirmed, probable information, where the degree of certainty of a narrator is low; In other words, these two types of verbs with preverbs are opposed to each other by the degree (/level) of confirmation of information, which directly refers to a narrator’s subjective evaluation of the implementation of an action/fact; The degree of reliability of the information from a narrator’s position is depended on which verbal form a narrator will use – with preposition or with basic preverb (or combined one). Just this so called nuance determines the syntactic function by which verbs of the second type (with basic preverb) are opposed to verbs of the first type (with preposition-postposition); For example, future with preposition - postposition ჩჷაბტჷო/**čwaxtăwi** (“will draw”) is semantically equal to that of the corresponding Georgian form, in Svan it is mainly used in parataxis, and in hypotaxis, like in Georgian, a **subordinating** conjunction is obligatory with it.

Since for a narrator, the information he/she conveys is not fully confirmed, that’s why it is necessary to use auxiliary means of **albat**, “perhaps”, **šesazloa** “probably” type in a simple sentence to achieve complete compatibility during the translation of this type of verbs into Georgian.

The mentioned semantics, compared to a simple sentence, is much more pronounced in a compound construction: in the case of using the form with basic preverb, the subordinating conjunction is no longer mandatory in a hypotaxic sentence - the verb itself contains the necessary nuance (which the verbs with preposition-postposition lack, if the above-mentioned forms with **-c** particle, which, in fact, replaces **rogore ki** “as soon as”, are not included); Cf.:

ბაზი ჩილად ჩჷაშდუე ი ლგყარ დეშ ხოგიჭ / bāzi čiyad čwašdue i ləqār deš xogič
- “Tonight **it will** definitely **snow** and the roof cannot withstand it.”

ბაზი ანშდუი (/ჩჷანშდუიუნე), ლგყარ დეშ ხოგიჭ / bāzi anšdui (/čwanšdwiwne)
, ləqār deš xogič - “Tonight [**if**] **it snows**, the roof cannot withstand it.”

Also, even in the case of using the subordinating conjunction (which is an additional means of hypotaxis in Svan and, in the author’s opinion, is an influence of the literary language), the prepositional form cannot replace the verb with a basic preverb in the subordinate clause, since the style will be completely violated.

Thus, both types of Svan preverbs have functions which differ from Georgian preverbs:

1. So called “prepositions-postpositions”: a) appear independently as adverbial modifiers of place, b) form a paronomasic construction, c) in the case of insertion of **i** (Geo. **c**) in the form of the particle tmesis, they create such a basis of subordination that no subordinating conjunction (often even a correlate) is needed anymore, and a compound subordination of the archaic type (asyndetic connected sentences) is resulted.
2. a) Verbal forms of the first series with basic preverbs unambiguously express the semantics of doubt-probability, in turn, in the hypotaxial construction, it determines the possibility of conjunctionless connection, since in Georgian the doubt of information or a certain condition is conveyed by means of **tu** “if”, **rom** “that”, **radgan** “because” and similar lexemes (conjunctions). In Svan, based on semantics, this function was performed by verbs with basic preverbs.

b) Unlike preverbs of the first type, the verbs with basic preverbs belong to modalized evidential (of epistemic meaning) rows.

In the author’s opinion, of the analytical preverbs the separated ones as the parts of independent speech belong to the earlier stage of the language, and the formation of basic preverbs in Svan, as well as in Georgian, should be related to the process of dynamicization of the verb, which was also followed by the expressing function of the grammatical category - evidentiality, that was formed relatively late; By this time evidentiality was developed at the morpheme level in the verbs without preverb, but since the preverb already had the ability to express this semantics, the morpheme did not move in the forms with preverbs.

სვანურ ენას მოეპოვება ზმისწინთა ორი ტიპი – ძირითადი ზმისწინებები: ან- „მო-“ ად-/ა- „ნა-“ ეს-/ას- „მი-“, ლა- „მო-/შე-/ნა-“ და ე. წ. „წინდებულ-თანდებულ-ები“ (ვ. თოფურიას ტერმინოლოგიით): ჟი (ა-/ზე), ჩუ (ჩა-/ჩამო-, -და, -ში), სგა (შე-/ში), ქა (გა-/ზე, გასწვრივ). ასევე გვაქვს მათი კომბინაციის შედეგად მიღებული რთული ზმისწინებები, რომლებშიც ელიზიის საფუძველზე წინდებულ-თანდებულის ხმოვანი სრულად ან ნაწილობრივ იკვეცება: ჟ’ად- < ჟი+ად-, ჩუ’ად- < ჩუ+ად-... იმ დიალექტებში კი, რომელთაც ხმოვის სიგრძე ახასიათებთ (ბალსზე-მოური, ლაშხური), წინდებულ-თანდებულის რედუცირებული ხმოვნის საკომპენსაციოდ ძირითადი პრევერბის ხმოვანი გრძელდება: ქ’ან- < ქა + ან-, სგ’ან- < სგა + ან-... (თოფურია, 2002, გვ. 204);

მიუხედავად იმისა, რომ, სპეციალური ლიტერატურის მიხედვით, ყველა მკვლევარი (ვ. თოფურია, ზ. ჭუმბურიძე...) გამოყოფს ზმისწინიან ფორმათა

წარმოების რამდენიმე სახეს (ოდენ ძირითადპრევერბიანი, ოდენ წინდებულ-თანდებულისანი, კომბინირებულზმნისწინიანი), მათ შორის სემანტიკური ფუნქცია არავის გაუმიჯნავს.

ქართული ზმნისწინის ყველა ფუნქცია (გეზი, ორიენტაცია, მომავალი დროის წარმოება, ასპექტი, ახალი მნიშვნელობის მინიჭება ზმნისთვის), სვანური პრევერბების ორივე რიგს ჩვეულებრივ ახასიათებს, თუმცა, ქართულთან შედარებით, მათი ფუნქციები უფრო მრავალფეროვანია. ასევე, სვანურშივე არ არის სრული სემანტიკურ-ფუნქციური თანხვედრა სახეებს შორისაც; განსხვავებულია მათი დანერილობაც.

ა. შანიძის ცნობილი დებულება: „ზმნისწინი იგივეა ზმნისთვის, რაც თანდებული სახელისთვის. ერთიცა და მეორეც დამოუკიდებელი სიტყვა იყო ერთ დროს, მაგრამ დამოუკიდებლობა დაკარგეს და შეეზარდნენ სახელს ან ზმნას“ (შანიძე, 1973, გვ. 260) - სვანურ ენაში გამართლებულია სწორედ **„წინდებულ-თანდებულებთან“** მიმართებით, რომლებიც მართლაც თანაბრად დაერთვიან ზმნასა და სახელს. ყოველგვარი ფორმოზომიერების სახეცვლილების გარეშე გვხვდებიან ზმნასთან როგორც წინდებულის, სახელთან კი როგორც თანდებულის; **ჟი: ბაჩუ-ჟი** „ქვაზე“ - **ჟიჟიდე** „ამოიტანს“, **ჩუ: ჯურუ-ჩუ** „ხვრელში“ - **ჩუ-ჟიდე** „ჩამოიტანს“, **სგა: დაბისგა** „ყანაში“ - **სგ'აჩა** < **სგა-აჩა** „შევიდა, ქა: შუკუქა“ „გზაზე/შუკაზე“ - **ქაჟიდე** „გამოიტანს“ და სხვ.

„წინდებულ-თანდებულები“ ხმოვნით დაწყებულ ფუძეებთან ელიზიის საფუძველზე ხმოვნით ნაწილს კარგავენ და უხორცდებიან ფუძეს: **ჟ'აჩად** („ავიდა“), **ქ'აჩად** („გავიდა“), **სგ'აჩად** („შევიდა“), **ჩუ'აჩად** („ჩავიდა“)...; მსგავსად ძირითად პრევერბთან კომბინაციისა, ამ შემთხვევაშიც ბალსზემოურ და ლაშხურ დიალექტებში მათი ხმოვნითი ნაწილი იძენს სიგრძეს: **ჟ'აჩა** < **ჟ'აჩად**, **ქ'აჩა** < **ქ'აჩად** და სხვ. თანხმოვანზე დაწყებულ ფუძეებთან კი, ტრადიციული დანერილობით, წინდებულ-თანდებულის ცალკე იწერება; ამ ელემენტთა ადგილი ზმნასთან მყარი არ არის (ერთვიან ანლაუტში, აუსლაუტში, ასევე ტმესის საფუძველზე შეუძლიათ დაშორდნენ ზმნას რამდენიმე სიტყვითაც კი); ისინი ენის განვითარების თანამედროვე ეტაპზეც ინარჩუნებენ ისტორიულ დამოუკიდებლობას და ხშირად გვევლინებიან ზმნიზებდად. როგორც სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნავენ, დანარჩენ, ჩვეულებრივ თანდებულისა სახელებთან შედარებით, ე. წ. წინდებულ-თანდებულისანი სახელები უფრო კონკრეტულად მიუთითებენ ამა თუ იმ ადგილზე; ასე მაგალითად: **ეჯა კინჩხს ათხუიდ** („ის კისერში მოხვდა“) იმას ნიშნავს, რომ უსათუოდ შიგნით, ქვევით, სიღრმეში ხდება მოქმედება; **კინჩხჟი** აუცილებლად ზემოდან, გარედან მოხვედრაზე მიგვითითებს, მაშინ, როდესაც **კინჩხს ათხუიდ** უფრო ზოგადი მნიშვნელობისაა, დაუნაწევრებელია - „ზე“-საც შეესატყვისება და „ში“-საც (ჩანტლაძე, 1971, გვ. 132).

ძირითადი პრევერბებისგან განსხვავებით, წინდებულ-თანდებულები გამოირჩევიან სინტაქსური ფუნქციების სიმრავლით:

1. წინადადებაში დამოუკიდებლად ან სხვა წევრთან ერთად **გვხვდებიან სხვადასხვა ტიპის (ძირითადად ადგილის) გარემოებად**. წინდებულ-თანდებულთა სრულმნიშვნელობა, გამოქვეყნებულ ტექსტებთან შედარებით, რომლე-

ბიც გარკვეულწილად რედაქტირებულია, უკეთ ჩანს ცოცხალ მეტყველებაში; მაგალითად, კითხვა: **ჟ'ესლრიდ [ჰ]ა ჩუ?** – ქართულად შეიძლება განიმარტოს შემდეგნაირად: **ადიხართ თუ ჩადიხართ?**, მაგრამ უფრო ზუსტია: **ზევით მიდიხართ თუ ქვევით?** პასუხი კი ერთი სიტყვით შეიძლება ამოიწეროს: **ჟი!** – ზევით; ან **ჩუ** – ქვევით; ან: **ჟი მამა, ჩუ!** – ზევით არა, ქვევით; ამგვარი კონტექსტები გამონაკლისს არ წარმოადგენენ;

საანალიზო ელემენტები დამოუკიდებელ ლექსებებად დასტურდება ფრაზეოლოგიზმებშიც; მაგალითად ამპარტავან ადამიანზე იტყვიან: **ჟი დეცს ხეპლურელ ი ჩუ** - გიმს - „ზევით ცას ენიხლავება („ეპანლურება“) და ქვევით - მინას“ (ქართულში ამ გამოთქმას შეესაბამება იდიომა: „ცა ქუდად არ მიაჩნია, დედამინა ქალამნადაო“). ვფიქრობთ, ჩამოთვლილი მონაცემები საანალიზო ელემენტთა დამოუკიდებლობის დასტურია და პირვანდელ ვითარებას ასახავენ.

2. ყურადღების მიღმაა დარჩენილი საანალიზო მორფემათა კიდევ ერთი ფუნქცია: **პარონომაზიული კონსტრუქციების შექმნის უნარი** ზმნის პირიან ფორმებთან ერთად; როგორც ცნობილია, ქართულში პარონომაზიას უწოდებენ მოვლენას, როცა ზოგჯერ ზმნის პირიან ფორმასთან უთანდებულო მოქმედებითის ფორმით მისივე სანყისია დაკავშირებული: „ჭამით ისინი ვერა სჭამენ, სმით ისინი ველარა სმენ, რა კაცები არიან?!“ (ილია ჭავჭავაძე, „კაცია ადამიანი?!“); სვანურ ენაში მსგავს გამოთქმებში, მართალია, სანყისი მოქმედებითი, ზოგჯერ ვითარებითი ბრუნვის ფორმითაც შეიძლება მონაწილეობდეს, მაგრამ ეს მეტად ხელოვნურად ჟღერს და ქართულის გავლენას უფრო ჰგავს; ქართულ პარონომაზიულ გამოთქმებს სვანურში სრულად მხოლოდ წინდებულ-თანდებულთა მონაწილეობით შედგენილი წინადადებები ფარავს, სადაც ეს ელემენტი დამოუკიდებლადაც არის წარმოდგენილი და ზმნასთან ერთადაც:

ჟი ჟ'ჩაწდ, მარე ჩუ დეშ ანტაზ = „ასვლით კი ავიდა („ზევით ავიდა“), მაგრამ ვერ ჩამობრუნდა (/ქვევით ვერ დაბრუნდა)“; სიტყვა სიტყვით: „ზევით ავიდა, მაგრამ ქვევით ვერ ჩამოვიდა“;

ჟი-ი ჟ'ჩაწდ ი ჩუ-ი ჩუანტაზ = „ასვლითაც ავიდა და ჩამობრუნებითაც ჩამობრუნდა“ / „კიდევაც ავიდა და კიდევაც ჩამობრუნდა“ (სიტყვასიტყვით: „ზევითაც ავიდა და ქვევითაც ჩამობრუნდა“); ეს რაც შეეხება პარონომაზიას (მარგინი-სუბარი, 2009, გვ. 152) .

3. საყურადღებოდ მიგვაჩნია წინდებულ-თანდებულთა კიდევ ერთი შესაძლებლობა - ქართული „ც“-ს ბადალი **ი** ნაწილაკის დართვის შემთხვევაში წინადადება გარდაქმნან დამოკიდებულად:

შდრ.: **ქ'ჩაწდ „გავიდა“ – ქა-ი აჩაწდ „როგორც კი გავიდა/გავიდა თუ არა...“** ამგვარ ჰიპოტაქსურ კონსტრუქციებში არათუ საჭირო აღარ არის მაქვემდებარებელი კავშირი, არამედ შეუთავსებელია, ვინაიდან საანალიზო ელემენტი თავად გულისხმობს ამ მნიშვნელობას: **ქამთე ქაი აჩად, ჰაზვისგა დავით ესხვიდ** (ბქ.) – „გარეთ გავიდა [თუ არა] (/როგორც კი) გავიდა), ეზოში დავითი დახვდა“...

ამრიგად, **სგა, ჩუ, ქა, ჟი** ელემენტები, მართალია, სახელთან ფუძეს შეზრდილი თანდებულებია, მაგრამ, ჩვენი აზრით, ზმნასთან მიმართებით ისინი დღესაც დამოუკიდებელი ლექსებებია: მორფოლოგიურად ზმნიზედები, სინტაქსის თვალ-

საზრისით კი გვევლინებიან გარემოებად, ქმნიან პარონომიულ შესიტყვებას, ჰიპოტაქსურ კონსტრუქციაში ისინი ი (ც) ნაწილაკის დართვით განაპირობებენ დაქვემდებარების საფუძველს.

ძირითადი პრევერბი სვანურში, მსგავსად ქართულისა, ზმნას მხოლოდ ან-ლაუტში ერთვის და ენის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მისგან არასოდეს არის გათიშული (შდრ. წინდებულ-თანდებული, რომელთანაც ტმესი დღესაც ჩვეულებრივი მოვლენაა).

წინდებულ-თანდებულიან და ძირითადპრევერბიან ზმნათა შორის განსხვავება თავს იჩენს ინფორმაციულობის, უფრო ზუსტად კი – ინფორმაციის დადასტურებულობის ხარისხის თვალსაზრისითაც, რაც გულისხმობს შემდეგს: ოდენ წინდებულ-თანდებულიანი ზმნები სემანტიკურად ქართული შესაბამისი (ზმნისწინიანი) ფორმების ფარდია: თხრობითი კილოს ფორმებში, დადებით თუ უარყოფით კონტექსტში მთქმელი ამ ფორმებით გადმოსცემს მისთვის დადასტურებულ, არასაეჭვო ინფორმაციას (დანერს, დანერდა...). ხოლო ძირითადი პრევერბები ზმნას ანიჭებენ ნაკლებკატეგორიული, ბოლომდე დაუდასტურებელი, სავარაუდო ინფორმაციის ნიუანსს, სადაც მთქმელის დარწმუნებულობის ხარისხი დაბალია; სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ოდენ წინდებულიან-თანდებულიანი და ძირითადპრევერბიანი ზმნები ერთმანეთს უპირისპირდებიან ინფორმაციის დადასტურებულობის ხარისხის თვალსაზრისით, რაც პირდაპირ მიემართება მთქმელის მიერ მოქმედების/მოვლენის შესრულებადობის (ან შეუსრულებლობის) სუბიექტურ შეფასებას; ზმნის რომელ ფორმას გამოიყენებს მთქმელი – წინდებულიანს თუ ძირითადპრევერბიანს (ან კომბინირებულს), ამაზეა დამოკიდებული ინფორმაციის სანდოობის ხარისხის განსაზღვრა თავად მთქმელის პოზიციიდან. ეს, ერთი შეხედვით, მხოლოდ ნიუანსად შეიძლება აღვიქვათ, მაგრამ ასე არ არის, რადგან სწორედ ეს ე. წ. ნიუანსი განაპირობებს სინტაქსურ ფუნქციას, რომლითაც ძირითადპრევერბიანი ზმნები უპირისპირდებიან ოდენ წინდებულ-თანდებულიანებს; მაგალითად, წინდებულიან-თანდებულიანი მყოფადი **ჩუახტაჟი** („დახატავს“) სემანტიკურად ქართულის შესაბამის ფორმას ფარავს, სვანურში ის ძირითადად თანწყობის შემთხვევაში გამოიყენება, ქვეწყობისას კი, ქართულის მსგავსად, მასთან ერთად **სავალდებულო** მაქვემდებარებელი კავშირი. რაც შეეხება ძირითადპრევერბიან მყოფადს (აღხატჟი(ნე)/ჩუადხატჟი/ჩუადხატჟისგ), ამ ფორმების გამოყენებით მთქმელი ნაკლებკატეგორიულია, მისი დარწმუნების ხარისხი შედარებით დაბალია, ფაქტობრივად, ის შეზღუდულად, თუმცა მაინც უშვებს შესაძლებლობას, რომ მოქმედება შეიძლება არც შესრულდეს („შესაძლოა დახატოს“) (მარგიანი და სხვ., 2019, გვ.143-148); კიდევ უფრო გამოკვეთილია ეს ნიუანსი წარსულ დროებში (ცხადია, გარდა აორისტისა). ვინაიდან მთქმელისთვის ინფორმაცია, რომელსაც გადმოსცემს, სრულად დადასტურებული არ არის, ამიტომაც ამ ტიპის ზმნების გადმოქართულებისას სრული თანხვედრის მისაღწევად მარტივ წინადადებაში საჭირო ხდება „აღბათ“, „შესაძლოა“ ტიპის დამხმარე საშუალებების გამოყენება.

აღნიშნული სემანტიკა, მარტივ წინადადებასთან შედარებით, ბევრად გამოკვეთილია რთულ კონსტრუქციაში: ძირითადპრევერბიანი ფორმების გამოყენე-

ბის შემთხვევაში ჰიპოტაქსურ წინადადებაში სავალდებულო აღარაა მაქვემდებარებელი კავშირი - საჭირო ნიუანსს თავად ზმნა შეიცავს (რასაც მოკლებულია წინდებულიან-თანდებულიანი ზმნა, თუ არ ჩავთვლით ზემოთ ხსენებულ ც'ნაწილადართულ ფორმებს, რაც, ფაქტობრივად, „როგორც კი“-ს ანაცვლებს); შდრ.:

ბზი ჩნლად ჩუშდუე ი ლყნრ დეშ ხოგიჭ - „ამალამ აუცილებლად მოთოვს და ყავარი ვერ გაუძლებს“.

ბზი ანშდუი (ჩუანშდუი), ლყნრ დეშ ხოგიჭ - „ამალამ [თუ] მოთოვს (ჩამოთოვს), ყავარი ვერ გაუძლებს“;

ასევე, თუნდაც მაქვემდებარებელი კავშირის გამოყენების შემთხვევაში (რაც დამატებითი საშუალებაა დაქვემდებარებისთვის და, ჩვენი აზრით, სალიტერატურო ენის გავლენაა), ოდენ წინდებულიანი ფორმა ვერ ჩაენაცვლება ძირითადპრევერბიან ზმნას დამოკიდებულ წინადადებაში, ვინაიდან სრულებით დაირღვევა სტილი.

როგორც ვხედავთ, როგორც კი კატეგორიული ტონი შევცვალეთ და წინდებულიანი ზმნა ძირითადპრევერბიანით ჩავანაცვლეთ, ბუნებრივად გადაკეთდა თანწყობილი წინადადება ქვენყობილად ისე, რომ დამატებით მაქვემდებარებელი კავშირი არ გამოგვიყენებია.

ამრიგად, სვანურ ზმნისწინთა ორივე ტიპთან დასტურდება ქართული ზმნისწინებისგან განსხვავებული ფუნქციები:

1. ე. წ. „წინდებულ-თანდებულები“ ა) დამოუკდებლად გვევლინებიან ადგილის გარემოებად. ბ). ქმნიან პარონომაზიულ კონსტრუქციას. გ). ტმესის სახით ი (ქართ. „ც“) ნაწილაკის ჩართვის შემთხვევაში ქმნიან დაქვემდებარების იმგვარ საფუძველს, როცა აღარ არის საჭირო მაქვემდებარებელი კავშირი (ხშირად კორელატიც) და შედეგად ვიღებთ არქაული ტიპის რთულ ქვენყობას (ასიდენტურად დაკავშირებულ წინადადებებს).

ვფიქრობთ, „წინდებულ-თანდებულების“ ჩამოთვლილი ფუნქციების ანალიზი ცხადყოფს, რომ, ქართულისგან განსხვავებით, სვანურში ისინი მხოლოდ „ოდესლაც დამოუკიდებელი სიტყვები“ (ა. შანიძე) კი არ არიან, არამედ ენის განვითარების თანამედროვე ეტაპზეც ასახავენ არქაულ ვითარებას.

2. ა) ძირითადი პრევერბიანი პირველი სერიის ზმნური ფორმები ერთმნიშვნელოვნად გამოხატავენ საეჭვოობა-სავარაუდოობის სემანტიკას, მთქმელის დარწმუნებულობის დაბალ ხარისხს, რაც, თავის მხრივ, ჰიპოტაქსურ კონსტრუქციაში განაპირობებს უკავშირო შეერთების შესაძლებლობას, ვინაიდან ინფორმაციის საეჭვოობას ან გარკვეულ პირობას ქართულში სწორედაც თუ, რომ, რადგან... და მსგავსი ლექსემები (კავშირები) ემსახურებიან. სვანურში კი ამ ფუნქციას, მათი სემანტიკის გათვალისწინებით, ძირითადპრევერბიანი ზმნები ითავსებენ.

ბ) ოდენ წინდებულ-თანდებულიანთაგან განსხვავებით, ძირითადპრევერბიანი ზმნები, მათი სემანტიკის გათვალისწინებით, მოდალიზებულ ევიდენციალურ (ეპისტემიკური მნიშვნელობის) მწკრივებს განეკუთვნებიან.

საანალიზო ზმნისწინთაგან, ჩვენი აზრით, ენის უფრო ადრინდელი ეტაპის კუთვნილებაა წინდებულ-თანდებულები, როგორც დამოუკიდებელი მეტყველების ნაწილები, ხოლო ძირითადი პრევერბების ჩამოყალიბება სვანურში, ისევე, როგორც ქართულში, უნდა უკავშირდებოდეს ზმნის გადინამიკურების პროცესს,

რასაც თან მოჰყვა ასევე შედარებით გვიან ჩამოყალიბებული გრამატიკული კატეგორიის, ევიდენციულობის გამოხატვის ფუნქციაც, თუმცა, ეს უკანასკნელი უპრევერბო ზმნებში მორფემის დონეზე განვითარდა, მაგრამ რადგან პრევერბს უკვე ჰქონდა ამ სემანტიკის გამოხატვის შესაძლებლობა, მორფემა პრევერბიან ფორმებში აღარ გადმოსულა.

ლიტერატურა:

- თოფურია, ვ. (2002). შრომები, II, თბილისი: გამომცემლობა „განათლება“.
- მარგიანი-სუბარი, ქ. (2009). ზემოსვანურ დიალექტთა მორფოსინტაქსური ანალიზის ზოგი ასპექტი, თბილისი: გამომცემლობა „მნიშვნობარი“.
- მარგიანი, ქ., ქურდაძე, რ., ლომია, მ. (2019). ევიდენციულობის კატეგორია ქართველურ ენებში, თბილისი: გამომცემლობა „პეტიტი“.
- შანიძე, ა. (1973). ქართული გრამატიკის საფუძვლები, მორფოლოგია, I, თბილისი: „თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“.
- ჩანტლაძე, ი. (1971). საზოგადო და გეოგრაფიულ სახელთაგან მომდინარე ადგილის ზმნისართები სვანურში, საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, 3, 27-37, თბილისი: „საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა“.